

Zalecenia w sprawie standardów placówek funkcjonujących na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie

Wydział Polityki Społecznej Świętokrzyskiego Urzędu Wojewódzkiego na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 180, poz. 1493) przedstawia Państwu zalecenia dotyczące standardu placówek funkcjonujących na rzecz osób doświadczających przemocy w rodzinie. W dokumencie tym staramy się określić standardy poszczególnych, niżej wymienionych, miejsc świadczących pomoc osobom doznającym przemocy domowej. Głównym celem, dla którego podjęliśmy się tego zadania jest potrzeba ujednoczenia poziomu pomocy świadczonej przez poszczególne typy jednostek na terenie naszego województwa w taki sposób, aby ułatwić świadome i adekwatne do potrzeb korzystanie z pomocy wszystkim jej poszukującym (świadczeniobiorcom) oraz świadome jej udzielanie. Opracowanie tego typu standardów jest niezbędne, aby ujednoczyć świadczoną ofertę przez dany typ placówki wpisywany do rejestru wojewody.

Konieczne jest też określenie dokładnych wymagań co do typów placówek w celu ujednoczenia rejestracji w Statystycznej Aplikacji Centralnej oraz usprawnienia i podniesienia jakości danych przekazywanych do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w formie sprawozdania z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Standardy te określają naszym zdaniem niezbędny dla skutecznej pomocy zakres usług świadczonych przez poszczególne placówki, nic jednak nie stoi na przeszkodzie aby dana placówka oferowała szerszy wachlarz świadczeń.

Katalogowanie jakichkolwiek form postępowania, w tym tych adresowanych do osób doświadczających przemocy lub stosujących przemoc, wymaga dokonania wyboru pomiędzy różnymi kryteriami pozwalającymi te usługi porządkować.

Przy opracowaniu poniższych standardów opieraliśmy się na:

- Ustawie o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. 2009 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.);
- Ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
- Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie;
- Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z dnia 8 marca 2005 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 418 z późn. zm.);
- Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływanie korekcyjno-edukacyjne z dnia 22 lutego 2011 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 259);

- Wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (na lata 2012-2013) opracowanych przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Programie standardów placówek świadczących pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie posiadającym rekomendację Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Rady ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz Departamentu Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej;
- Objaśnieniach do sporządzenia sprawozdania na formularzu SPRAWOZDANIE z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Jednocześnie pragniemy zwrócić uwagę, iż każda z poniżej wymienionych placówek powinna spełniać kilka kluczowych warunków, naszym zdaniem niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania i udzielania pomocy. Ze względu na szczególnie trudny obszar działania jakim jest przemoc w rodzinie, placówki powinny zatrudniać ludzi wykwalifikowanych i przygotowanych do udzielania tego typu pomocy, stale podnoszących swoje kompetencje zawodowe. Każda z poniższych placówek powinna służyć osobom poszukującym pomocy rzetelną informacją i odpowiednią do jej stanu i potrzeb pomocą. W przypadku, kiedy wymagane przez sytuację osoby doznającej przemocy działania nie są realizowane przez daną placówkę, klient powinien być natychmiast skierowany do instytucji, która takiej pomocy mu udzieli. W związku z powyższym niezbędnym jest aby każda z placówek posiadała i aktualizowała na bieżąco wykaz placówek, instytucji i organizacji świadczącym pomoc na terenie województwa świętokrzyskiego dla osób dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie oraz ważniejszych instytucji i organizacji ogólnokrajowych podejmujących takie działania.

PK – Punkt konsultacyjny

Cel: Działalność informacyjna.

Opis działalności: Punkt konsultacyjny jest najmniejszą placówką świadcząca podstawową pomoc osobom i rodzinom dotkniętym zjawiskiem przemocy w rodzinie, a jego działania mają charakter lokalny (teren gminy). Ponadto udziela on natychmiastowej pomocy o charakterze wsparcia psychologicznego. Prowadzi działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie. W razie potrzeby punkt powinien także udzielić pomocy w zakresie zorganizowania schronienia osobom/rodzinom zagrożonym przemocą.

Punkt taki powinien być otwarty w określone dni tygodnia w z góry określonych godzinach.

W siedzibie punktu konsultacyjnego w widocznym, ogólnodostępnym miejscu powinna znajdować się informacja dotycząca możliwości uzyskania natychmiastowej pomocy w godzinach,

w których punkt ten nie pracuje, wraz z podaniem numeru telefonu interwencyjnego czynnego całą dobę (Niebieska Linia, telefon interwencyjny Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie itp.).

Kadra i kwalifikacje: Pracownicy punktu powinni posiadać ukończone studia wyższe z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii, profilaktyki, resocjalizacji, bądź posiadać kwalifikacje uprawniające do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Wszyscy pracownicy powinni ukończyć szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze minimum 24 godzin o tematyce zgodnej z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i zobowiązani są do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji.

PIK – Punkt Interwencji Kryzysowej

Cel: Podstawowym zadaniem PIK jest udzielanie pomocy w formie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej m. in. z powodu doświadczanej w rodzinie przemocy.

Opis działalności: Działalność Punktu Interwencji Kryzysowej ma charakter regionalny (gmina, powiat). Punkt udziela pomocy w postaci poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego, socjalnego oraz psychoedukacji w zakresie związanym z przemocą w celu udzielania wsparcia w radzeniu sobie z aktualnym kryzysem i budowaniu motywacji do pozytywnych zmian. W razie potrzeby punkt powinien także udzielić pomocy w zakresie zorganizowania schronienia osobom/rodzinom zagrożonym przemocą.

Kontakt z Punktem Interwencji Kryzysowej jest możliwy zarówno osobiście jak i telefonicznie w określone dni tygodnia w z góry określonych godzinach. Wskazane byłoby aby PIK otwarty był w godzinach popołudniowych, gdyż część z jego zadań w godzinach przedpołudniowych świadczą GOPS i PCPR. W związku z powyższym PIK powinien minimum raz w tygodniu przyjmować klientów w godzinach popołudniowych.

W siedzibie Punktu Interwencji Kryzysowej w widocznym, ogólnodostępnym miejscu powinna znajdować się informacja dotycząca możliwości uzyskania natychmiastowej pomocy w godzinach w których punkt ten nie pracuje, wraz z podaniem numeru telefonu interwencyjnego czynnego całą dobę (Niebieska Linia, telefon interwencyjny SOW itp.).

Kadra i kwalifikacje: W skład zatrudnionych osób w PIK powinni m. in. wchodzić: psycholog, prawnik oraz pracownik socjalny.

Pracownicy punktu powinni posiadać ukończone studia wyższe z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii, profilaktyki, bądź posiadać kwalifikacje uprawniające do wykonywania zawodu pracownika socjalnego na podstawie przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Wszyscy pracownicy powinni ukończyć szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze minimum 50 godzin o tematyce zgodnej

z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Minimum jeden pracownik powinien także ukończyć szkolenie z zakresu interwencji kryzysowej.

Ponadto kadra PIK z uwagi na specyfikę problemów z jakimi spotyka się w codziennej pracy jest zobligowana do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji.

OIK – Ośrodek interwencji kryzysowej

Cel: Ośrodek realizuje zadania w zakresie poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej.

Opis działalności: Podstawowym celem Ośrodka jest prowadzenie interdyscyplinarnych działań w zakresie interwencji kryzysowej, podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W celu właściwego udzielenia pomocy OIK powinien w pierwszej kolejności przeprowadzić diagnozę sytuacji kryzysowej (ocena stanu psychicznego osoby doznającej przemocy, identyfikacja źródła kryzysu) i w zależności od rozpoznania podjąć dalsze działania na rzecz osób w kryzysie, by zapewnić im kompleksową pomoc.

W ramach interwencji kryzysowej OIK musi prowadzić: indywidualne i rodzinne poradnictwo psychologiczne, indywidualną bądź rodzinną psychoterapię w sytuacjach skrajnie urazowych, specjalistyczne poradnictwo prawne, pracę socjalną, animowane grupy samopomocowe i grupy wsparcia. W sytuacjach uzasadnionych OIK powinien udzielić pomocy w natychmiastowym zorganizowaniu schronienia dla osoby doznającej przemocy, bądź udzielenia, w przypadku OIK z miejscami całodobowymi, schronienia do 3 miesięcy. OIK podejmuje także działania pomocowe w środowisku osób zagrożonych przemocą (poza placówką).

OIK powinien być otwarty we wszystkie dni robocze również w godzinach popołudniowych.

Ponadto ośrodki interwencji kryzysowej posiadające miejsca całodobowe powinny być otwarte we wszystkie dni tygodnia 24 godziny na dobę. Oprócz wyżej wymienionych świadczeń zapewniają one w zakresie potrzeb bytowych:

- pomieszczenia do spania oraz wspólne pomieszczenia do pobytu dziennego;
- ogólnodostępne łazienki, wyposażone w sposób umożliwiający sprawne korzystanie zarówno przez mieszkańców, jak i dzieci, proporcjonalnie do liczby mieszkańców, odpowiednio jedna łazienka na pięć osób;
- ogólnodostępną kuchnię do samodzielnego sporządzania posiłków oraz pomieszczenie do ich spożywania;
- zapewnienie wyżywienia (produkty spożywcze do samodzielnego przygotowania posiłku, bądź posiłku gotowego);
- środki higieny osobistej;

- pomieszczenia do prania i suszenia.

Kadra i kwalifikacje:

OIK powinien dysponować liczbą etatów adekwatną do rozmiaru prowadzonej działalności. Ze względu na charakter wykonywanych zadań powinien zatrudniać: psychologów, terapeutów, pracownika socjalnego oraz prawnika. Osoby pracujące z ofiarami przemocy powinny mieć wykształcenie wyższe z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii, medycyny, pracy socjalnej, profilaktyki bądź resocjalizacji. Muszą ukończyć szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy w wymiarze minimum 50 godzin o tematyce zgodnej z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Osoby zatrudnione przy realizacji zadań pomocowych dla ofiar przemocy w rodzinie powinny ukończyć również szkolenia z zakresu interwencji kryzysowej.

Ponadto kadra zatrudniona w OIK z uwagi na specyfikę problemów z jakimi spotyka się w codziennej pracy jest zobligowana do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji.

OW – Ośrodek wsparcia

Cel: Zapewnienie osobom doznającym przemocy w rodzinie odpowiedniego wsparcia i wszechstronnej pomocy w zrozumieniu własnej sytuacji życiowej i wzmocnienie chęci zmiany tej sytuacji w kierunku uwolnienia się od przemocy poprzez pokonanie uczucia bezradności i przywrócenie wiary we własne siły.

Opis działalności: Ośrodki wsparcia ukierunkowane są na zabezpieczenie sytuacji osób doznających przemocy w rodzinie. Rada powiatu czy gminy w drodze uchwały ustala, w zakresie zadań własnych, szczegółowe zasady ponoszenia odpłatności za pobyt w tychże ośrodkach.

Do głównych zadań ośrodka wsparcia należy wspieranie w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej poprzez udzielenie natychmiastowego wsparcia psychologicznego o charakterze poradnictwa, mającego również charakter psychoterapii krótko lub długoterminowej oraz psychoedukacji w zakresie przemocy. OW zapewnia dostępność pomocy prawnej w formie konsultacji (porad) oraz dostępność animowanych form samopomocy związanej z doznawaniem przemocy.

Ponadto ośrodki wsparcia posiadające miejsca całodobowe zapewniają w zakresie potrzeb bytowych:

- pomieszczenia do spania oraz wspólne pomieszczenia do pobytu dziennego;
- ogólnodostępne łazienki, wyposażone w sposób umożliwiający sprawne korzystanie zarówno przez mieszkańców, jak i dzieci, proporcjonalnie do liczby mieszkańców, odpowiednio jedna łazienka na pięć osób;
- ogólnodostępną kuchnię do samodzielnego sporządzania posiłków oraz pomieszczenie do ich spożywania;

- zapewnienie wyżywienia (produkty spożywcze do samodzielnego przygotowania posiłku, bądź posiłku gotowego);
- środki higieny osobistej;
- pomieszczenia do prania i suszenia.

Kadra i kwalifikacje: Osoby pracujące z ofiarami przemocy powinny mieć wykształcenie wyższe w zakresie psychologii, pedagogiki, socjologii, medycyny, pracy socjalnej lub profilaktyki, bądź ponad 5-letni staż pracy w placówkach niosących pomoc osobom doznającym przemocy. Pracownicy ci muszą ukończyć szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy o tematyce zgodnej z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie w wymiarze minimum 24 h. Wskazane byłoby też ukończenie przez część kadry szkoleń z zakresu interwencji kryzysowej. Psycholodzy i terapeuci powinni posiadać także odpowiednie certyfikaty uprawniające do prowadzenia określonych form terapii.

DdM – Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży

Podstawowe standardy i zadania, szczególnych ośrodków wsparcia jakimi są domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży określa § 2 i 3 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży z dnia 8 marca 2005 r. (Dz. U. Nr 43, poz. 418 z późn. zm.).

Ze względu na charakter prowadzonej działalności wskazane byłoby aby pracownicy Domu dla Matek pracujący z ofiarami przemocy ukończyli szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy o tematyce zgodnej z wytycznymi do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Część kadry powinna ukończyć szkolenia z zakresu interwencji kryzysowej.

SOW – Specjalistyczny ośrodek wsparcia

Szczegółowe standardy w zakresie podstawowych usług świadczonych przez Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie, kwalifikacji pracowników itp. określa Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, kwalifikacji osób zatrudnionych w tych ośrodkach, szczegółowych kierunków prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz kwalifikacji osób prowadzących oddziaływania korekcyjno-edukacyjne z dnia 22 lutego 2011 r. (Dz. U. Nr 50, poz. 259).

Zestawienie charakterystycznych cech placówek udzielających pomocy ofiarom przemocy w rodzinie

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej		Ośrodek Wsparcia		Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
					z miejscami całodobowymi		z miejscami całodobowymi		
Organizacyjne									
1.	Zasięg działania	gmina	gmina /powiat	gmina/powiat		gmina/powiat		powiat /województwo /kraj	powiat /województwo /kraj
2.	Kontakt osobisty	w wybrane dni tygodnia w określonych godzinach	w wybrane dni tygodnia, minimum raz w tygodniu w godzinach popołudniowych	w dni robocze również w godzinach popołudniowych	całodobowy	w dni robocze w określonych godzinach	całodobowy	całodobowy	całodobowy
3.	Kontakt telefoniczny	w wybrane dni tygodnia	w wybrane dni tygodnia	w dni robocze również w godzinach popołudniowych	całodobowy	w dni robocze w określonych godzinach	całodobowy	całodobowy	całodobowy
4.	Odpłatność	pomoc udzielana nieodpłatnie bez względu na dochód	pomoc udzielana nieodpłatnie bez względu na dochód	pomoc udzielana nieodpłatnie bez względu na dochód	pomoc udzielana nieodpłatnie bez względu na dochód	odpłatność ustalona w drodze uchwały właściwego miejscowo samorządu	odpłatność ustalona w drodze uchwały właściwego miejscowo samorządu	odpłatność ustalona w drodze uchwały właściwego miejscowo samorządu	pomoc udzielana zgodnie z rozporządzeniem

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej	z miejscami całodobowymi	Ośrodek Wsparcia	z miejscami całodobowymi	Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
Podjęwane działania									
5.	Działalność informacyjna	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6.	Prowadzenie aktualnego wykazu placówek, instytucji i organizacji świadczącym pomoc na terenie województwa świętokrzyskiego dla osób dotkniętych zjawiskiem przemocy	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7.	Współpraca z innymi placówkami, instytucjami i organizacjami udzielającymi pomocy ofiarom przemocy	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej		Ośrodek Wsparcia		Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
					z miejscami całodobowymi		z miejscami całodobowymi		
8.	Udzielanie pomocy o charakterze wsparcia psychologicznego	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
9.	Udzielanie poradnictwa socjalnego	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
10.	Udzielanie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego oraz psychoedukacji w zakresie przemocy	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
11.	Udzielanie natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej o charakterze terapii	X	X	✓	✓	✓	✓	X	✓

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej		Ośrodek Wsparcia		Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
					z miejscami całodobowymi		z miejscami całodobowymi		
12.	Zorganizowanie schronienia osobom zagrożonym przemocą	✓	✓	✓	X	✓	X	X	X
13.	Natychmiastowe zapewnienie schronienia	X	X	X	✓	X	✓	✓	✓
14.	Podjęcie działań pomocowych w środowisku osób zagrożonych przemocą (poza placówką)	X	X	✓	✓	X	X	X	X
15.	Zaspokojenie doraźnych potrzeb socjalno-bytowych (żywność, ubranie, schronienie)	X	X	X	✓	X	✓	✓	✓

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej		Ośrodek Wsparcia		Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
				z miejscami całodobowymi	z miejscami całodobowymi				
16.	Dostępność form samopomocy związanej z doznawaniem przemocy pod nadzorem psychologa	X	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17.	Dostępność pomocy prawnej w formie konsultacji (porad specjalistycznych)	X	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kwalifikacje pracowników									
18.	wyższe wykształcenie kierunkowe (psychologia, pedagogika, socjologia, medycyna, praca socjalna, profilaktyka)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	zgodnie z zapisami rozporządzenia
19.	szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	zgodnie z zapisami rozporządzenia

		Punkt konsultacyjny	Punkt Interwencji Kryzysowej	Ośrodek Interwencji Kryzysowej		Ośrodek Wsparcia		Dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia
				z miejscami całodobowymi	z miejscami całodobowymi				
20.	szkolenia z zakresu interwencji kryzysowej	X	√	√	√	√	√	√	zgodnie z zapisami rozporządzenia
21.	Ustawiczne podnoszenie kwalifikacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie	√	√	√	√	√	√	√	zgodnie z zapisami rozporządzenia

X – nie dotyczy

√ - wymagane